

"Төрелік туралы" Қазақстан Республикасы Заңының жобасы туралы

Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2015 жылғы 31 наурыздағы № 163 қаулысы

Қазақстан Республикасының Үкіметі **ҚАУЛЫ ЕТЕДІ:**
«Төрелік туралы» Қазақстан Республикасы Заңының жобасы Қазақстан Республикасының Парламенті Мәжілісінің қарауына енгізілсін.

Қ а з а қ с т а н Р е с п у б л и к а с ы н ы ң
Премьер-Министрі К. Мәсімов
Жоба

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНЫҢ ЗАҢЫ Төрелік туралы

Осы Заң Қазақстан Республикасының аумағында төрелік қызметі процесінде туындайтын қатынастарды, сондай-ақ Қазақстанда төрелік шешімдерді танудың және оларды орындаудың тәртібі мен шарттарын реттейді.

1-тарау. Жалпы ережелер

1 - б а п . Қ о л д а н ы л у а я с ы

Осы Заң, егер Қазақстан Республикасының заңнамалық актілерінде өзгеше белгіленбесе, төрелік шешетін дау субъектілерінің мемлекет ішінде немесе оның шегінен тысқары жерде орналасқанына (тіркелгеніне) қарамастан, жеке және заңды тұлғалардың қатысуымен азаматтық-құқықтық қатынастардан туындаған дауларға қатысты қолданылады.

2-бап. Осы Заңда пайдаланылатын негізгі ұғымдар

Осы Заңда мынадай негізгі ұғымдар пайдаланылады:

- 1) Қазақстан Республикасының жариялы тәртібі – Қазақстан Республикасының заңнамалық актілерінде бекітілген құқық тәртібінің негіздері;
- 2) сот – Қазақстан Республикасының азаматтық процестік заңнамасына сәйкес бірінші саты бойынша азаматтық-құқықтық қатынастардан туындайтын даулар туралы істерді қарауға уәкілетті Қазақстан Республикасы сот жүйесінің соты;
- 3) төрелік – нақты дауды қарау үшін арнайы құрылған төрелік немесе тұрақты әрекет ететін төрелік не дауды жеке-дара қарайтын төреші;
- 4) төрелік келісім (төрелік ескерту) – тараптардың азаматтық-құқықтық қатынастардан туындайтын немесе туындауы мүмкін дауды төрелікте қарауға беру туралы ж а з б а ш а к е л і с і м і ;
- 5) төрелік талқылау – дауды төрелікте қарап, төрелік шешім шығару процесі;
- 6) төрелік талқылаудың тараптары – араларында төрелік келісім жасалған талапкер м е н ж а у а п к е р ;

7) төрелік регламенті – тұрақты әрекет ететін төреліктің қызметін ұйымдастыру т ә р т і б і ;

8) төрелік шешім – төрелік шығарған шешім;

9) төреші – тараптар сайлаған немесе осы Заңға және/немесе дауды шешу үшін тиісті төреліктің регламентіне сәйкес тағайындалған жеке тұлға;

10) іскерлік айналымның дағдылары – қандай да бір құжатта тіркелген-тіркелмегеніне қарамастан қолданылатын құқыққа қайшы келмейтін, азаматтық-құқықтық шарттар саласында қалыптасқан және кеңінен қолданылатын ұстаным қағидалары.

3 - б а п . Т ө р е л і к т і ң т ү р л е р і

1. Қазақстан Республикасында төреліктер тұрақты әрекет ететін төрелік немесе нақты дауды шешетін төрелік ретінде құрылуы мүмкін.

Дауларды төреші жеке-дара не алқалы шешуі мүмкін.

2. Тұрақты әрекет ететін төрелікті Қазақстан Республикасының заңнамасына сәйкес құрылған жеке және заңды тұлғалар құруы мүмкін.

Тұрақты әрекет ететін төрелікті құру үшін осы тармақта көрсетілген тұлғалар төрелік регламентін, осы төрелікте қызметті жүзеге асыратын төрешілер тізімін б е к і т у г е т и і с .

3. Нақты дауды қарау үшін төрелікті тараптар өздерінің азаматтық-құқықтық қатынастарынан туындаған дауды шешу үшін құрады және сол дауды шешкенге дейін немесе тараптар дауды сотқа беру туралы шешім қабылдағанға дейін әрекет етеді.

4. Қазақстан Республикасында төреліктер мемлекеттік органдар, мемлекеттік кәсіпорындар жанынан құрыла алмайды, сондай-ақ оны табиғи монополия субъектілері және тауарлар мен көрсетілетін қызметтер нарығында басым жағдайға ие субъектілер, дауыс беретін акцияларының елу және одан да көп пайызы (жарғылық капиталға қатысу үлесі) мемлекетке тікелей немесе жанама тиесілі заңды тұлғалар құра алмайды.

4-бап. Қазақстан Республикасының төрелік туралы заңнамасы

1. Қазақстан Республикасының төрелік туралы заңнамасы Қазақстан Республикасының Конституциясына негізделеді және осы Заң мен Қазақстан Республикасының өзге де нормативтік құқықтық актілерінен тұрады.

2. Егер Қазақстан Республикасы ратификациялаған халықаралық шартта осы Заңдағыдан өзгеше қағидалар белгіленсе, онда халықаралық шарттың қағидалары қолданылады.

5-бап. Төрелік талқылаудың қағидаттары

Т ө р е л і к т а л қ ы л а у :

1) туындаған немесе туындауы мүмкін дау бойынша төрелік талқылауды жүзеге асырудың тәртібі мен шарттары мәселелерін тараптар өздерінің арасында алдын ала келісім бойынша дербес шешу құқығына ие екендігін білдіретін тараптар еркінің д е р б е с т і г і ;

2) төрешілер мен төреліктер өздерінің шешімдерінде құқық тараптарының келісімі бойынша қолданылатын нормаларды ғана басшылыққа алатынын білдіретін заңдылық;

3) өздеріне берілген дауларды шешу кезінде төрешілер мен төреліктердің тәуелсіздігін, оларға қандай да бір ықпал жасауды болдырмайтын жағдайларда шешім қабылдайтынын білдіретін тәуелсіздік;

4) төрелік талқылауда тараптар құқықтардың бірдей көлемін пайдаланатынын және міндеттің бірдей көлемін көтеретінін, өз ұстанымын, оны қорғау тәсілдері мен құралдарын дербес және қандай да бір жағдайдан тәуелсіз таңдайтынын білдіретін тараптардың жарыспалылығы және тең құқықтылығы;

5) өздеріне берілген дауларды шешу кезінде төрешілер мен төреліктердің және төрелік талқылау тараптарының белгіленген талаптарды, қоғамның имандылық қағидаттарын және іскерлік әдеп қағидаларын сақтай отырып, адал әрекет етуге тиіс екендігін білдіретін әділеттілік;

6) төрешілердің және төрелік талқылауға қатысушылардың төрелік талқылау барысында өздеріне белгілі болған мәліметтерді тараптардың немесе олардың құқық мирасқорларының келісімінсіз жария етуге құқылы еместігін және Қазақстан Республикасының заңнамасында көзделген жағдайларды қоспағанда, төрелік талқылау барысында өздеріне белгілі болған мәліметтер туралы куә ретінде олардан жауап алуға болмайтындығын білдіретін құпиялылық;

7) жарамсыз төрелік ескертпенің күшін жою, оны өзгерту немесе тану негізгі келісімді тоқтатуға, өзгертуге немесе жарамсыз деп тануға әкеп соқпайтынын білдіретін төрелік келісімнің дербестілігі қағидаттарын сақтау арқылы жүзеге асырылады. Тиісінше, негізгі келісімнің күшін жою, оны өзгерту немесе жарамсыз деп тану төрелік ескертпені жарамсыз деп тоқтатуға, өзгертуге немесе тануға әкеп соқпайды.

6-бап. Қарсылық білдіру құқығынан бас тарту

Осы Заңның қандай да бір ережесінің немесе төрелік келісімнің қандай да бір талабының сақталмағанын және оның үстіне, осы мақсаттар үшін төрелік регламентінде айқындалған мерзім ішінде осындай сақталмауға қарсылықты мәлімдемей төрелік талқылауға одан әрі қатысып жатқанын білетін тарап өзінің қарсылық білдіру құқығынан бас тартқан болып есептеледі.

7-бап. Төрелік қызметіне араласуға жол бермеушілік

Төрешілер мен төреліктер өздеріне берілген дауларды шешу кезінде тәуелсіз болады, осы Заңда белгіленген жағдайларды қоспағанда, өздерінің қызметіне мемлекеттік органдардың және өзге де ұйымдардың қандай да бір араласуы болдырылмайтын жағдайда шешімдер қабылдайды.

8-бап. Дауды төреліктің шешуіне беру

1. Тараптар арасында жасалған төрелік келісім болған кезде дауды төреліктің қ а р а у ы н а б е р у г е б о л а д ы .

2. Төрелік келісімді тараптар арасында қандай да бір нақты азаматтық-құқықтық қатынас бойынша туындаған немесе туындауы мүмкін дауларға қатысты тараптар ж а с а у ы м ү м к і н .

3. Соттың қарауында жатқан дауға қатысты төрелік келісім аталған сот дау бойынша шешім қабылдағанға дейін жасалуы мүмкін. Мұндай жағдайда сот арызды караусыз қалдыру туралы ұйғарым шығарады.

4. Талаптарын тараптардың бірі формулярларда немесе өзге стандарттық нысандарда айқындаған және басқа тарап ұсынылған шартқа тұтастай қосылуы (қосылу шарты) арқылы қабылдауы мүмкін болған шарт бойынша дауды шешу туралы төрелік келісім, егер мұндай келісім талап қою үшін негіздер туындағаннан кейін ж а с а л с а , ж а р а м д ы б о л а д ы .

5. Төрелікке тараптардың келісімі бойынша жеке және (немесе) заңды тұлғалар арасында азаматтық-құқықтық қатынастардан туындаған даулар берілуі мүмкін.

6. Егер тараптар өзге жөнінде уағдаласпаса, дауды тұрақты әрекет ететін төрелікке беру кезінде тұрақты әрекет ететін төреліктің регламенті төрелік келісімнің ажырамас бір бөлігі ретінде қарастырылады.

7. Төрелік келісімнің қолданысы тараптар оны қандай тәртіппен жасасса, сондай тәртіппен тоқтатылуы мүмкін.

8. Кәмелетке толмағандардың, заңда белгіленген тәртіппен әрекетке қабілетсіз немесе әрекетке қабілеттілігі шектеулі деп танылған адамдардың мүддесін қозғайтын даулар, банкроттық немесе оңалту туралы, табиғи монополиялар субъектілері мен олардың тұтынушылары арасындағы даулар төреліктің қарауына жатпайды.

9. Төрелік жеке мүліктік емес қатынастардан туындайтын, мүлікке байланысты емес, өмір мен денсаулыққа, жеке өмірге, жеке және отбасылық құпияға, адамның есіміне қатысты құқығына тиіспеушілікке байланысты дауларды қарауға құқылы емес.

10. Төрелік бір жағынан Қазақстан Республикасының жеке және (немесе) заңды тұлғалары, екінші жағынан мемлекеттік органдар, мемлекеттік кәсіпорындар, сондай-ақ дауыс беретін акцияларының (жарғылық капиталындағы қатысу үлестерінің) елу және одан да көп пайызы тікелей немесе жанама түрде мемлекетке тиесілі заңды тұлғалар арасындағы дауларды тиісті саланың уәкілетті органының келісімі болған жағдайда қарауға құқылы.

9-бап. Төрелік келісімнің нысаны мен мазмұны

1. Төрелік келісім жазбаша нысанда жасалады. Төрелік келісім, егер ол тараптар қол қойған немесе хаттар, телеграммалар, телефонограммалар, телетайпграммалар, факстер, электронды құжаттар алмасу арқылы жасалған құжатта немесе субъектілерді және олардың ерік білдіруін айқындайтын өзге құжаттарда төрелік ескерту түрінде жазылса, төрелік келісім жасалған болып есептеледі.

2. Егер төрелік келісім сотта талап-арыз алмасу және талап қоюды қайтарып алу арқылы жасалса, онда тараптардың бірі істі төреліктің қарауына беруді ұсынса, ал

екінші тарап бұған қарсы болмаса, ол жазбаша түрде жасалған болып есептеледі.

3. Дауды төреліктің шешуіне беру туралы талап жазылған құжатқа сілтеме жасау шарт жазбаша түрде жасалған және бұл сілтеме төрелік келісімді шарттың бір бөлігі ретінде жасаған кезде төрелік келісім болып табылады.

4. Т ө р е л і к ш а р т т а :

- 1) тараптардың дауларды төрелікке беру туралы айқын көрсетілген ниеті;
- 2) төрелік қарауға жататын нысананы көрсету;
- 3) нақты төрелік институтын көрсету;
- 4) төрелік талқылауды жүргізу регламентін (егер тұрақты әрекет ететін төрелік таңдап алынса) немесе тәртібін көрсету;
- 5) бір жағынан Қазақстан Республикасының жеке және (немесе) заңды тұлғалары, екінші жағынан мемлекеттік органдар, мемлекеттік кәсіпорындар, сондай-ақ дауыс беретін акцияларының (жарғылық капиталындағы қатысу үлестерінің) елу және одан да көп пайызы тікелей немесе жанама түрде мемлекетке тиесілі заңды тұлғалар арасындағы даулар қаралған жағдайда тиісті саланың уәкілетті органының келісімі қ а м т ы л у ғ а т и і с .

Төрелік келісімнің қосымша талаптары тараптардың келісімімен айқындалуы м ү м к і н .

5. Мемлекеттік органдар, мемлекеттік кәсіпорындар, сондай-ақ дауыс беретін акцияларының (жарғылық капиталындағы қатысу үлестерінің) елу және одан да көп пайызы тікелей және жанама түрде мемлекетке тиесілі, төрелік келісім жасасуға ниет білдіретін жеке тұлғалар тиісті саланың уәкілетті органына осындай келісімді жасасуға келісім беретіні туралы сұрау салу жібереді. Тиісті саланың уәкілетті органы сұрау салуды бес күн ішінде қарап, келісетіні не дәлелді бас тартуы туралы жазбаша хабарлама жібереді. Тиісті саланың уәкілетті органы сұрау салуды қарау кезінде мемлекеттің экономикалық қауіпсіздігін және мүдделерін ескеруге тиіс.

10-бап. Т ө р е л і к к е л і с і м ж әне даудың мәні бойынша сотқа т а л а п қ о ю

Төрелік талқылау нысанасы бойынша талап қою берілген сот, егер төрелік келісім жарамсыз, күшін жойған немесе орындалуы мүмкін болмайтын деп таппаса, егер тараптардың кез келгені бұл туралы өтінсе, даудың мәні бойынша өзінің алғашқы өтінішін ұсынудан кешіктірмей тараптарды төрелікке жіберуге тиіс.

2-тарау. Төреліктің құрамы

11 - б а п . Т ө р е ш і л е р

1. Істің нәтижесіне тікелей немесе жанама түрде мүдделі емес, тараптардан тәуелсіз болып табылатын және төрешінің міндеттерін атқаруға келісім берген, жасы отыз беске толған және жоғары заң білімі мен тиісті салада кемінде бес жыл үздіксіз жұмыс өтілі бар жеке тұлға төреші болып сайланады (тағайындалады).

Дауды жеке-дара шешетін төрешінің жоғары заң білімі мен заң мамандығы

бойынша кемінде бес жыл жұмыс өтілі болуға тиіс. Дауды алқалы шешетін жағдайда төрелік төрағасының жоғары заң білімі болуға тиіс.

2. Төрешілікке кандидаттарға қойылатын қосымша талаптарды тараптар тікелей келісуі немесе тұрақты жұмыс істейтін төрелік регламентінде айқындауы мүмкін.

3. М ы н а л а р :

1) Қазақстан Республикасының заңнамалық актісінде белгіленген тәртіппен судья сайлаған немесе тағайындаған;

2) Қазақстан Республикасының заңында белгіленген тәртіппен сот әрекетке қабілетсіз немесе әрекетке қабілеті шектеулі деп таныған;

3) соттылығы алынбаған немесе өтелмеген не қылмыс жасады деп айып тағылған адам ;

4) мемлекеттік қызметші, Қазақстан Республикасы Парламентінің депутаты, өз қызметін тұрақты немесе мемлекеттік бюджет қаражаты есебінен ақысы төленетін, жұмыстан босатылған негізде жүзеге асыратын мәслихат депутаты және әскери қызметші болып табылатын адам төреші бола алмайды.

12-бап. Төрешілердің дауды қарау кезіндегі саны

1. Тараптар саны тақ болуға тиіс төрешілер санын белгілеуге құқылы.

2. Егер тараптар өзге жөнінде уағдаласпаса, онда дауды төрелікте шешу үшін үш төреші сайланады (тағайындалады).

13-бап. Төрешілер алқасының құрамы

1. Төрешілер алқасының құрамын құру тараптардың келісімі бойынша төрешілерді (төрешіні) сайлау (тағайындау) арқылы жүргізіледі.

2. Тұрақты жұмыс істейтін төрелікте төрешілер алқасының құрамын құру тұрақты жұмыс істейтін төреліктің регламентінде белгіленген тәртіппен жүргізіледі.

3. Төрелікте нақты дауды шешу үшін төрешілер алқасының құрамын құру тараптармен келісілген тәртіппен жүргізіледі.

4. Тараптардың келісімі бойынша Қазақстан Республикасының азаматы, шетелдік не азаматтығы жоқ адам төреші болып сайлануы мүмкін.

5. Егер тараптар өзге жөнінде уағдаласпаса немесе дауды тұрақты жұмыс істейтін төрелік қарамайтын болса, үш төрешіден тұратын төрешілер алқасының құрамын құру кезінде әрбір тарап бір төрешіні тағайындайды және осылайша тағайындалған екі төреші үшінші – төрағалық ететін төрешіні тағайындайды.

6. Тараптардың келісімі болмаған жағдайда сот немесе тұрақты жұмыс істейтін төреліктің басшысы :

1) тарап басқа тараптан бұл туралы өтінішті алған кезден бастап күнтізбелік отыз күн ішінде төрешіні тағайындамаған ;

2) егер екі төреші өздерін тағайындаған кезден бастап күнтізбелік отыз күн ішінде үшінші төрешіні таңдау туралы уағдаласпаған ;

3) тараптар дауды жеке-дара қарайтын төрешіні таңдау туралы уағдаласпаған

жағдайларда, дау тараптарының бірінің өтініші бойынша төрешілерді (төрешіні) тұрақты жұмыс істейтін төрелік құрамындағы адамдардың қатарынан күнтізбелік отыз күн ішінде тағайындауы мүмкін.

7. Тұрақты жұмыс істейтін төрелік дауды қараған кезде, егер тараптар төрешілер алқасының құрамы туралы уағдаласпаса, төрешілерді (төрешіні) тұрақты жұмыс істейтін төреліктің басшысы күнтізбелік отыз күн ішінде тағайындауы мүмкін.

Тұрақты жұмыс істейтін төрелік басшысының төрешілерді тағайындау туралы шешімінің күші жойылуға жатпайды.

14 - бап. Төрешілер тізілімі

1. Қазақстанның Төрелік палатасы төрешілер туралы деректерді пайдалану үшін Қазақстан Республикасының аумағында өз қызметін жүзеге асыратын төрешілердің бірыңғай тізілімін жүргізеді.

2. Төрешілер тізілімі – Қазақстан Республикасының аумағында өз қызметін жүзеге асыратын төрешілер туралы мәліметтерді қамтитын электрондық дерекқор.

3. Төрешілер туралы ақпарат мүдделі тұлғаларға, соның ішінде мемлекеттік органдарға жұмыста пайдалану үшін электрондық анықтама нысанында беріледі.

4. Төрешілер тізілімін жүргізу және пайдалану қағидаларын Қазақстанның Төрелік палатасы бекітеді.

5. Төрешілер тізілімі Қазақстанның Төрелік палатасының интернет-ресурсында қазақ және орыс тілдерінде орналастырылуға және оған төрешілердің кіргізілуіне қарай жаңартылып отыруға тиіс.

15-бап. Тұрақты жұмыс істейтін төрелік қызметінің шарттары

1. Тұрақты жұмыс істейтін төрелік өзінің төрешілерінің тізілімін жүргізеді. Заңды мекенжайын және регламентін қоса алғанда, тұрақты жұмыс істейтін төрелік туралы ақпарат, сондай-ақ төрешілердің тізілімі жеке және заңды тұлғалардың еркін танысуы үшін бұқаралық ақпарат құралдарында, оның ішінде интернет-ресурстарда орналастырылады. Төреліктің шешімдері туралы ақпарат дау тараптарының келісімі болған кезде орналастырылады.

Төрешілердің тізілімі төрешінің тегін, атын, әкесінің атын (болған жағдайда), жұмыс орны, лауазымы мен жұмыс кезеңі көрсетіле отырып, жұмыс тәжірибесін, ғылыми дәрежесі мен ғылыми атағын (болған жағдайда), қараған істерінің санын қамтуға тиіс.

2. Тұрақты жұмыс істейтін төрелік өзінің регламентінде айқындалған тәртіппен қаралған даулар бойынша істерді сақтауды жүзеге асырады. Тұрақты жұмыс істейтін төреліктің істерін сақтауды бақылауды Қазақстанның Төрелік палатасы жүзеге асырады.

16 - бап. Төрешіден бас тарту

1. Төреші осы Заңның 11-бабының талаптарына сәйкес келмеген жағдайда, тараптар төрешіден бас тарту туралы мәлімдеуі мүмкін.

2. Төрешінің турашылдығына және (немесе) құзыреттілігіне күмән туғызатын
м ы н а д а й м ә н - ж а й л а р , е г е р :

1) төрешімен тығыз байланысты адам дау тарапының бірі болып табылса немесе төреші дауды қараудың нәтижесіне қарай басқадай тұрғыда елеулі пайда табуды немесе зиян келтіруді күтетін болса;

2) төреші немесе онымен тығыз байланысты адам дау тарапы болып табылатын заңды тұлғаның, оның филиалының немесе өкілдігінің жетекшісі болып табылса немесе басқадай тұрғыда тарапты немесе дауды қараудың нәтижесіне қарай елеулі пайда табуды немесе зиян келтіруді күтетін адамды білдіретін болса;

3) төреші сарапшы ретінде болса немесе басқадай тұрғыда даудағы өз ұстанымын алдын ала анықтап қойған болса немесе тараптың ұстанымын алдын ала дайындауда немесе жазып беруде тарап жағына жәрдем көрсеткен болса;

4) төреші осы істі қарауға байланысты осы Заңда көзделмеген сыйақы алса немесе о н ы т а л а п е т с е ;

5) төреші төрелік талқылау мерзімдерін негізсіз сақтамайтын болса төрешіден бас тартуға негіз болып табылады.

Осы Заңның мақсаттары үшін, егер адам төрешінің жұбайы (зайыбы) немесе оның туысы, жегжаты не тұрақты жұмыс істейтін төреліктің қызметкері болып табылса, төрешімен еңбек немесе шарттық қатынастарда тұрса немесе оның төрешіге тәуелділігін куәландыратын өзге де байланысы болса, етене байланыстағы адам болып т а б ы л а д ы .

3. Қандай да бір жеке адамға оның төреші етіп сайлану (тағайындалу) мүмкіндігіне байланысты өтініш білдірілген жағдайда аталған адам осы Заңның 11-бабына сәйкес одан бас тарту үшін негіз болып табылатын мән-жайлардың бар екендігі туралы хабарлауға тиіс. Егер аталған мән-жайлар төрелік іс қарау кезінде туындаған жағдайда, төреші бұл туралы тараптарға кідіріссіз хабарлауға және өздігінен бас тартатыны т у р а л ы м ә л і м д е у г е т и і с .

4. Тарап, егер бас тарту үшін негіз болып табылатын мән-жайлар оған осы істі қарау үшін төрелік құрамын қалыптастырғаннан кейін ғана белгілі болған жағдайда, ол осы бапқа сәйкес өзі сайлаған төрешіден бас тарту туралы мәлімдеуі мүмкін.

5. Тұрақты жұмыс істейтін төрелікте төрешіден бас тарту рәсімі оның регламентінде айқындалуы мүмкін.

6. Төрелікте нақты дауды шешу үшін төрешіден бас тарту рәсімін тараптар келісуі м ү м к і н .

7. Егер төрешіден бас тарту рәсімі тараптармен келісілмесе немесе тұрақты жұмыс істейтін төреліктің регламентінде айқындалмаса, онда тарап төрешіден бас тарту туралы жазбаша дәлелді өтінішті төрешіден бас тарту үшін негіз болып табылатын мән-жайлар өзіне белгілі болғаннан кейін күнтізбелік отыз күн ішінде төрелікке беруге т и і с .

Егер өзінен бас тарту мәлімделген төреші оны қанағаттандырудан бас тартса немесе тараптардың бірі төрешіден бас тартумен келіспесе, онда төреліктің құрамына кіретін төрешілер тараптардың жазбаша дәлелді өтініші алынған кезден бастап он күн мерзімде бас тарту туралы мәселені шешеді.

Дауды жеке-дара қарайтын төрешінің бас тартуы туралы мәселені сол төреші шешеді.

Егер дауды жеке-дара қарайтын төреші тараптардың бірінің немесе екеуінің де бас тарту туралы өтінішін қанағаттандырудан бас тартса немесе тараптардың бірі төрешіден бас тартумен келіспесе, онда тараптар бас тарту туралы мәселені төреліктің осы құрамының төрелік талқылауды тоқтатуы туралы келісім қабылдау арқылы шешеді.

17-бап. Төрешінің өкілеттіктерін тоқтату

1. Төрешінің өкілеттіктері тараптардың келісімі бойынша осы Заңның 16-бабында көзделген негіздер бойынша, сондай-ақ өз өкілеттіктерін дауды қарау бойынша белгіленген мерзім ішінде орындамаған немесе ауруы бойынша, қайтыс болуына не дауды қарау бойынша өз өкілеттіктерінен бас тартуына байланысты өз міндеттерін жүзеге асыруға қабілетсіз болған жағдайда, тоқтатылуы мүмкін.

Осы баптың 1-тармағында көрсетілген негіздердің қайсыбіріне қатысты келіспеушілік болған жағдайда, кез келген тарап тұрақты жұмыс істейтін төрелік басшысына төрешінің өкілеттіктерін тоқтатуға қатысты шешім қабылдау туралы өтініш хатпен жүгінуі мүмкін.

Төрешінің өкілеттіктерін тоқтатуға қатысты шешімнің күші жойылуға жатпайды.

2. Дауды жеке-дара қараған төреліктің немесе төрешінің өкілеттіктері тоқтатылған жағдайда, қарауда жатқан дау бойынша іс жүргізу басқа төрелікті (төрешіні) сайлағанға (тағайындағанға) дейін тоқтатыла тұрады.

3. Төрешінің өкілеттіктері нақты іс бойынша шешім күшіне енгеннен кейін немесе егер тараптар мұндай тоқтатуға қатысты уағдаласқан жағдайда тоқтатылады. Осы Заңның 44-бабында көзделген жағдайларда төрешінің өкілеттіктері қайта басталады, ал бұдан соң аталған бапта көзделген процестік әрекеттер жасалғаннан кейін тоқтатылады.

18-бап. Төрешіні ауыстыру

Төрешінің өкілеттіктері тоқтатылған жағдайда, ауыстырылатын төрешіні сайлау (тағайындау) кезінде қолданылған қағидаларға сәйкес басқа төреші сайланады (тағайындалады).

Ауыстыру тәртібімен сайланған (тағайындалған) төреші іс бойынша қайта тыңдауды тағайындауға құқылы.

19-бап. Қазақстанның Төрелік палатасы

1. Қазақстанның Төрелік палатасы – Қазақстан Республикасының заңнамалық актілерінде белгіленген тәртіппен Қазақстан Республикасында төрелік қызметін іске

асыру, ынталандыру және қолдау үшін қолайлы жағдайларды қамтамасыз ету мақсаттарында құрылған, коммерциялық емес, өзін-өзі реттейтін ұйым.

Қазақстанның Төрелік палатасының қызметі осы Заңмен және жарғымен реттеледі. Қазақстанның Төрелік палатасы заңды тұлға болып табылады және заңда белгіленген тәртіппен тіркелуге жатады.

2. Қазақстанның Төрелік палатасының міндеттері:

1) төрешілердің, сондай-ақ Қазақстан Республикасының мемлекеттік басқару органдарында, шетелдік және халықаралық ұйымдарда өзге де жеке тұлғалардың мүдделерін қорғау;

2) дауларды шешудің баламалы әдістерін дамыту саласында ұлттық және халықаралық деңгейлердегі іс-шараларды ұйымдастыру, сондай-ақ оларға қатысу;

3) төрелік саласында зерттеулер жүргізу дауларды шешудің баламалы әдістері бойынша халықаралық ұйымдармен бірлескен жобаларға қатысу;

4) төрелік қызметті мониторингтеу, тұрақты жұмыс істейтін төреліктердің ішкі құжаттарын, Қазақстан Республикасының төрелік практикасын біріздендіру;

5) халықаралық маңызы бар сертификаттар бере отырып, төрешілер даярлау;

6) осы Заңға және Қазақстанның Төрелік палатасының құрылтай құжаттарына сәйкес өзге де міндеттер.

3. Төрешілер, сондай-ақ Қазақстанның Төрелік палатасының мақсаттарына бірлесіп жетуге мүдделі, кіру жарнасын енгізген және мүшелік жарна төлейтін жеке тұлғалар Қазақстанның Төрелік палатасының мүшелері бола алады.

4. Қазақстанның Төрелік палатасы басқару органдары:

1) жоғары басқару органы – мүшелердің жалпы жиналысы;

2) тұрақты жұмыс істейтін алқалы басқару органы – басқарма;

3) атқарушы жеке-дара орган – басқарма төрағасы;

4) Қазақстанның Төрелік палатасының қаржылық-шаруашылық қызметін ішкі бақылау органы – тексеру комиссиясы (ревизор) болып табылады.

3-тарау. Төрелік талқылауды жүргізу

20-бап. Төреліктің өз құзыреті туралы қаулы және талап қоюды қамтамасыз ету жөнінде шаралар қабылдау туралы өкім шығару құқығы

1. Төрелік өзіне шешуге берілген дауды қарауға өкілеттіктері (юрисдикциясы) бар немесе жоқ екендігі туралы мәселені, оның ішінде тараптардың бірі төрелік келісім жарамсыз деген себеппен төрелік талқылауға қарсылық білдірген жағдайда дербес шешеді. Бұл мақсат үшін шарттың бір бөлігі болып табылатын төрелік ескертпе, шарттың басқа талаптарына тәуелді емес келісім ретінде түсіндіріледі. Төреліктің шарттың жарамсыздығы туралы шешім шығаруы төрелік ескертпенің жарамсыздығына әкеліп соқпайды.

2. Тарап даудың мәні бойынша алғашқы өтініш берілгенге дейін төреліктің өзіне

шешуге берілген дауды қарауға төреліктің өкілеттіктері жоқ екені туралы мәлімдеуге қ ұ қ ы л ы .

3. Егер төрелік талқылау барысында қаралуы төрелік келісімде көзделмеген мәселе төрелік талқылаудың нысанасына айналса, не ол осы іс қарауда қолданылатын құқық нормаларына немесе төрелік талқылау қағидаларына сәйкес төрелік талқылаудың нысанасы бола алмаса, тарап төреліктің өз өкілеттіктерін асыра пайдаланғаны туралы мәлімдеуге қ ұ қ ы л ы .

4. Төрелік осы баптың 2 және 3-тармақтарына сәйкес жасалған өтінішті он күн мерзімде қарауға міндетті. Өтінішті қарау нәтижелері бойынша ұйғарым шығарылады.

5. Егер төрелік өзінің құзыреті туралы мәселені қарау кезінде төреліктің дауды қарауға өкілеттіктері жоқтығы туралы ұйғарым шығарса, онда төрелік дауды мәні бойынша қ а р а й а л м а й д ы .

6. Егер тараптар өзге жөнінде уағдаласпаса, онда төрелік кез келген тараптың өтініші бойынша қандай да бір тараптың өзі қажет деп есептеген даудың нысанасына қатысты талап қоюды қамтамасыз ету жөнінде осындай шаралар қабылдауы туралы өкім ете алады, бұл туралы ұйғарым шығарады.

21-бап. Төрелік талқылау қағидаларын айқындау

1. Төрелік талқылауды тұрақты жұмыс істейтін төрелік өзінің регламентіне және төрелік келісімге сәйкес жүзеге асырады.

2. Төрелік нақты дауды шешу үшін төрелік талқылауды тараптармен келісілген қағидаларға сәйкес жүзеге асырады.

Тұрақты жұмыс істейтін төреліктің регламентінде, сондай-ақ осы Заңның ережелерінде айқындалмаған және тараптармен келісілмеген төрелік талқылаудың қағидаларын төрелік айқындайды.

3. Төрелік сотқа берілген өкілеттіктер кез келген дәлелдемеге жол берушілікті, оның қатыстылығын, мәнін және маңызын айқындауға арналған өкілеттіктерді қамтиды.

22 - б а п . Т ө р е л і к т і ң о р н ы

Тараптар, дау тұрақты жұмыс істейтін төреліктің қарауына берілетін жағдайды қоспағанда, төреліктің орнын өз қалаулары бойынша айқындай алады. Мұндай уағдаластық болмағанда, төреліктің орнын, тараптар үшін қолайлылық факторын қоса алғанда, істің мән-жайларын ескере отырып, төрелік айқындайды.

23 - б а п . Т а л а п - а р ы з

1. Талапкер өзінің талаптарын талап-арызда баяндайды, ол төрелікке жазбаша нысанда беріледі. Талап-арыздың көшірмесі жауапкерге беріледі.

2 . Т а л а п - а р ы з д а :

- 1) талап-арыздың берілген күні;
- 2) тараптардың атауы, олардың пошталық мекенжайы және банк деректемелері;
- 3) төрелікке жүгіну негіздемесі;

- 4) талапкердің талаптары;
 - 5) талапкер өзінің талаптарын негіздеген мән-жайлар;
 - 6) талап қою талаптарының негіздерін растайтын дәлелдемелер;
 - 7) егер талап қою бағалануға жатса, талап қоюдың бағасы;
 - 8) талап-арызға қоса берілетін құжаттар мен өзге де материалдардың тізбесі
- к ө р с е т і л у г е т и і с .

Талап-арызға талапкер немесе сенімхаттың немесе өкілдің өкілеттігін куәландыратын өзге құжаттың түпнұсқасы қоса беріле отырып, оның өкілі қол қоюға

т и і с .

3. Төреліктің регламентінде талап-арыздың мазмұнына қосымша талаптар көзделуі мүмкін.

24-бап. Талап-арызға пікір

1. Жауапкер талапкерге және төрелікке онда өзінің талап қоюға қарсылықтарын баяндай отырып, талап-арызға пікір ұсынуға құқылы. Талап-арызға пікір төреліктің регламентінде көзделген тәртіппен және мерзімдерде талапкерге және төрелікке беріледі.

Егер төреліктің регламентінде талап-арызға пікір беру мерзімі айқындалмаса, онда көрсетілген пікір, төреліктің бірінші отырысына дейін кемінде күнтізбелік он күн қалғанда ұсынылады.

2. Тарап төрелік іс қарау барысында өзінің талап-арыздарын немесе талап қоюға қарсылықтарын өзгертуге немесе толықтыруға құқылы.

25-бап. Төрелік талқылауды қозғау

1. Төрелік талап-арызды қабылдап, күнтізбелік он күн ішінде төрелік регламентіне немесе тараптар келіскен қағидаларға сәйкес төрелік талқылауды қозғау туралы ұйғарым шығарады, тараптарға оның қаралатын орны туралы хабарлайды, жауапкерге талап-арызға жазбаша пікір беруді ұсынады.

2. Жауапкердің қарсылықтарын бермеуі дауды қарауға кедергі бола алмайды.

26-бап. Төрелік талқылаудың басталуы

1. Егер тараптардың келісімімен өзгеше көзделмесе, төрелік дәлелдемелерді беру үшін немесе ауызша жарыссөздер үшін істі ауызша тыңдау өткізу не құжаттар мен басқа да материалдар негізінде ғана талқылауды жүзеге асыру туралы шешім қабылдайды. Алайда, егер тараптар ауызша тыңдауды өткізбеуге уағдаласпаса, төрелік мұндай тыңдауды тараптардың кез келгенінің өтініші бойынша талқылаудың тиісті с а т ы с ы н д а ө т к і з у г е т и і с .

2. Егер тараптар өзге жөнінде уағдаласпаса, нақты дауға қатысты төрелік талқылау осы дауды төрелікке беру туралы өтінішті жауапкер алған күні басталады.

3. Егер тараптар өзге жөнінде уағдаласпаса, төреші тараптарға төрелік отырысының уақыты мен орны туралы алдын ала және тиісті түрде хабарлама тапсыруға міндетті.

4. Егер тараптар өзге жөнінде уағдаласпаса, онда тараптардың бірі төрелікке

ұсынатын барлық құжаттардың, материалдардың көшірмелері мен ақпаратты төрелік олар төрелікке келіп түскен күннен бастап күнтізбелік жеті күн ішінде екінші тарапқа беруге тиіс. Төрелік сараптамалық қорытындыларды тараптарға төрелік талқылау басталғанға дейін беруге тиіс.

27-бап. Талап-арызды қайтару

1. Төрелік егер:

- 1) тараптар арасында төрелік келісім болмаса;
- 2) талап қою төрелік келісімде көзделмеген төрелікке берілсе;
- 3) талап қоюдың нысанасы төрелік келісімнің шеңберінен тыс болса;
- 4) төрелік келісімнің қатысушылары болып табылмайтын үшінші тұлғалардың мүдделерін қозғаса;
- 5) талап-арызға қол қоюға өкілеттіктері жоқ адам қол қойса;
- 6) талапкер талап-арызды қайтарып алу туралы өтініш берсе;
- 7) осы немесе басқа төреліктің іс жүргізуінде сол тараптар арасындағы сол нысана туралы және сол негіздер бойынша дау жөнінде іс бар болса, талап-арызды қайтарады.

2. Талап-арыз қайтарылған кезде төрелік дәлелді ұйғарым шығарады.

3. Арыздың қайтарылуы талапкердің сол жауапкерге сол нысана туралы және сол негіздер бойынша талап қойып, Қазақстан Республикасының заңнамалық актілерінде, тиісті тұрақты жұмыс істейтін төреліктің регламентінде немесе тараптардың келісінде белгіленген талаптарды сақтай отырып, төрелікке қайтадан жүгінуіне кедергі келтірмейді.

28-бап. Төрелік талқылаудың тілі

1. Тараптар төрелік талқылау барысында пайданылатын тіл немесе тілдер туралы өз қалаулары бойынша уағдаласуы мүмкін. Мұндай уағдаластық болмағанда төрелік талқылау тілі төрелікке талап-арыз қай тілде берілуіне байланысты төреліктің ұйғарымымен белгіленеді.

Егер талқылауға дайындық барысында төрелікте өкілі талап-арыз берген тілді талапкердің меңгермегені анықталса, онда талапкердің жазбаша өтініші бойынша сот төрелік талқылаудың тілін өзгерту туралы ұйғарым шығарады.

Төрелік талқылау жүргізіліп отырған тілді меңгермеген іске қатысушы адамдарға аудармашы арқылы іс материалдарымен танысу, төрелік талқылауға қатысу құқығы, төрелікте ана тілінде сөйлеу құқығы қамтамасыз етіледі. Бұл ретте тарап аудармашының төрелік талқылауға қатысуын дербес қамтамасыз етеді.

2. Құжаттар мен өзге де материалдарды төрелік талқылау тілінде (тілдерінде) ұсынбаған тарап олардың аудармасын қамтамасыз етеді, бұл ретте төреліктің регламентінде не тараптардың келісінде қосымша талаптар айқындалуы мүмкін.

3. Төрелік тараптардан құжаттар мен өзге де материалдардың төрелік талқылау

тіліндегі (тілдеріндегі) аудармасын талап ете алады.

4. Төреліктің құжаттары және өзге де материалдары төрелік талқылаудың тілінде іске қатысушы адамдарға табыс етіледі.

29-бап. Құжаттарды ұсынбау немесе тараптардың келмей қалуы

1. Құжаттар мен өзге де материалдарды ұсынбау, оның ішінде төрелік отырысының уақыты мен орны туралы тиісті түрде хабардар етілген тараптардың бірінің немесе олардың өкілдерінің төрелік отырысына келмей қалуы, егер құжаттар мен өзге де материалдардың ұсынылмау себептерін немесе тараптардың төрелік отырысына келмей қалуын ол дәлелсіз деп таныса, ұсынылып отырған материалдар мен дәлелдемелер негізінде төрелік талқылау және төреліктің шешім қабылдауы үшін к е д е р г і б о л ы п т а б ы л м а й д ы .

2. Жауапкердің талап қоюға қарсылықтар ұсынбауын талапкердің талаптарын тану ретінде қарауға болмайды.

30-бап. Тараптардың жазбаша хабарламаны алуы

Егер тараптар өзге жөнінде уағдаласпаса:

1) егер кез келген жазбаша хабарлама адресаттың тұрақты тұрғылықты жері бойынша немесе пошталық мекенжайы бойынша оның жеке өзіне жеткізілсе, ол алынды деп есептеледі; мұндайларды ақылға қонымды анықтама жүргізу арқылы анықтау мүмкін болмаса, егер ол соңғы белгілі тұратын жеріне тапсырыс хатпен немесе осы хабарламаны жеткізу әрекетін тіркеуді көздейтін өзге де түрде жіберілсе, жазбаша х а б а р л а м а а л ы н д ы д е п е с е п т е л е д і ;

2) жазбаша хабарлама осындай жеткізілген күні алынды деп есептеледі.

31-бап. Тараптардың құқықтары

Төрелік талқылауға қатысушы тараптардың:

1) іс материалдарымен танысуға және осы материалдардан көшірмелер алуға;
2) дәлелдемелерді ұсынуға;
3) өтініш білдіруге, төрешілерден бас тартуға;
4) процеске қатысушыларға сұрақтар қоюға, ауызша және жазбаша түсініктемелер б е р у г е ;

5) процесс барысында туындайтын барлық мәселелер бойынша өз дәлелдерін ұ с ы н у ғ а ;

6) басқа тараптың өтініштеріне және дәлелдеріне қарсылық білдіруге;

7) төрелік отырыс хаттамасымен танысуға және ол бойынша жазбаша ескертулер б е р у г е ;

8) Қазақстан Республикасының заңнамалық актілеріне сәйкес сот алдында төреліктің шешімін мәжбүрлеп орындату туралы өтініш беруге;

9) осы Заңда белгіленген жағдайларда төреліктің шешімін бұзу туралы өтініш

б е р у г е ;

10) істі бітімгершілік келісімімен немесе дауды (жанжалды) медиация тәртібімен реттеу туралы келісіммен аяқтауға құқығы бар.

32-бап. Тараптардың төрелік отырысына қатысуы

1. Әрбір тарапқа өз ұстанымын баяндау және өзінің құқықтары мен мүдделерін қорғау үшін тең мүмкіндіктер берілуге тиіс.

2. Егер тараптар өзге жөнінде уағдаласпаса, онда төрелік іс қарау тараптардың немесе олардың өкілдерінің қатысуымен төреліктің жабық отырысында жүзеге асырылады.

Тараптар өкілдерінің өкілеттіктері Қазақстан Республикасының азаматтық процестік заңнамасында көзделген талаптар сақтала отырып ресімделуге тиіс.

3. Төреліктің отырысы (оның бөлігі) тараптардың өтінішімен не төреліктің бастамашылығымен төрелікке және тараптарға бір-бірін есту және/немесе көру мүмкіндігін қамтамасыз ететін бейнеконференция байланысы мен өзге де бағдарламалар, техникалық құралдар пайдаланыла отырып online режимінде өткізілуі мүмкін.

Бұл ретте төрелік келісімде көрсетілген төрелік талқылаудың орны отырыс өткізу, шешім шығару орны болып табылады.

33-бап. Дәлелдемелерді ұсыну және зерттеу

1. Әрбір тарап өз талаптары мен қарсылықтарының негіздемесі ретінде сілтеме жасайтын мән-жайларды дәлелдеуге тиіс. Төреші, егер ұсынылған дәлелдемелерді жеткіліксіз деп тапса, тараптарға қосымша дәлелдемелер табыс етуді ұсынуға құқылы.

2. Төрешілер, егер тараптар ұсынған дәлелдемелердің дауға қатысы болмаса немесе мұндай дәлелдемелердің ұсынылған уақыты ескеріле отырып бас тарту орынды болып табылса, дәлелдемелерді қабылдаудан бас тартуға құқылы.

3. Төреші іс бойынша қолда бар барлық дәлелдемелерді тікелей зерттеуге міндетті.

34-бап. Төрелік тағайындаған сарапшы

1. Егер төрелік талқылауға қатысушы тараптар өзге жөнінде уағдаласпаса, төрелік:

1) төрелік айқындайтын нақты мәселелер бойынша өзіне қорытындылар беруі үшін бір немесе бірнеше сарапшы тағайындауы;

2) тараптан іске қатысты кез келген ақпаратты сарапшыға ұсынуын не оған іске қатысты құжаттардың, тауарлардың немесе басқа да мүліктің тексеріп қарау үшін ұсынылуын немесе тексеріп қарауға мүмкіндік берілуін талап етуі;

3) егер бұл мәселелерді тараптар арнайы ескертпесе, сараптама жүргізу және сарапшының қатысуына ақы төлеуге арналған шығыстарды бөлуді қоса алғанда, төрелік талқылауға сарапшының қатысуына қатысты өзге де мәселелерді шешуі мүмкін.

2. Сараптамалық қорытынды жазбаша нысанда беріледі.

3. Тараптардың өзге жөнінде уағдаластығы болмаған кезде, егер тарап бұл туралы

өтінсе немесе төрелік оны қажет деп есептесе, сарапшы өзінің жазбаша қорытындысын ұсынғаннан кейін тыңдауға қатысуға тиіс, онда тараптарға оған сұрақтар қою және даулы мәселелер бойынша айғақтар беру үшін мамандар ұсыну мүмкіндігі беріледі.

35-бап. Істі төрелік талқылауға дайындау, дауларды қарау және шешу мерзімдері

1. Егер регламентте немесе тараптардың келісімінде өзгеше белгіленбесе, істі төрелік талқылауға дайындау арыз қабылданған күннен бастап он бес жұмыс күнінен кешіктірілмей жүргізілуге тиіс. Аса күрделі істер бойынша ерекше жағдайларда бұл мерзім төрешінің дәлелді ұйғарымы бойынша бір айға дейін ұзартылуы мүмкін.

2. Егер регламентте немесе тараптардың келісімінде өзгеше белгіленбесе, төрелік дауларды төрелік талқылауға істерді дайындау аяқталған күннен бастап екі айға дейінгі мерзімде қарайды және шешеді.

3. Қаралып жатқан даудың күрделілігіне қарай төрелік белгіленген мерзімдерді ұзартуы мүмкін.

4. Егер төреші төрелік талқылауды негізсіз кешіктірсе, тараптардың төрешіден бас тарту туралы және жаңа төреші тағайындау туралы өтініш жасауға құқығы бар.

36-бап. Төрелік отырыстың хаттамасы

1. Егер тараптар өзге жөнінде уағдаласпаса, онда төрелік отырысында хаттама жүргізіледі.

2. Төрелік отырысының хаттамасы істі талқылаудың барлық елеулі кездерін көрсетуге тиіс.

Төрелік отырысының хаттамасында:

1) төрелік отырысының жылы, айы, күні және орны;

2) төрелік отырысының басталу және аяқталу уақыты;

3) істі қарайтын төреліктің атауы, төрешілердің, төрелік отырысы хатшысының тегі және аты - жөні;

4) істің атауы;

5) іске қатысушы адамдардың, өкілдердің, куәлардың, сарапшылардың, мамандардың, аудармашылардың келуі туралы мәліметтер;

6) іске қатысушы адамдарға, өкілдерге олардың процесстік құқықтарын түсіндіру туралы мәліметтер;

7) төрағалық етушінің (жеке-дара төрешінің) өкімдері және төреліктің отырыс залында төрелік шығарған ұйғарымдар;

8) іске қатысушы адамдардың және өкілдердің арыздары, өтінішхаттары, ұсыныстары мен түсініктемелері;

9) куәлардың айғақтары, сарапшылардың өз қорытындыларын ауызша түсіндіруі, мамандардың түсініктемелері;

10) құжаттарды жария ету туралы мәліметтер, заттай дәлелдемелерді тексеріп қарау деректері, дыбыс жазбаларын тыңдау, бейнежазбаларды, киноматериалдарды қарау;

- 11) төреліктің отырыс залында болған сұрақтар мен жауаптардың мазмұны;
- 12) шешімдер мен ұйғарымдардың мазмұнын жариялау және түсіндіру, оларға шағымдану тәртібі мен мерзімін түсіндіру туралы мәліметтер;
- 13) іске қатысушы адамдарға хаттамамен танысу және ол бойынша ескертулер беру құқықтарын түсіндіру туралы мәліметтер;
- 14) хаттаманың жасалған күні көрсетіледі.

3. Төрелік отырысының хатшысы хаттама жасайды, оны төрелік талқылау тараптарының келісімі бойынша не тұрақты жұмыс істейтін төреліктің регламентіне сәйкес төрелік тағайындайды.

4. Іске қатысушы адамдар және олардың өкілдері хаттаманың қандай да бір бөлігін жариялау, өздері іс үшін елеулі деп санайтын мән-жайлар жөніндегі мәліметтерді хаттамаға енгізу туралы өтінім жасауға құқылы.

5. Хаттама төрелік отырысы аяқталғаннан кейін үш жұмыс күнінен кешіктірілмей жасалуға және оған қол қойылуға тиіс.

Күрделі істер бойынша төрелік отырысының хаттамасын жасау және оған қол қою неғұрлым ұзақ мерзімде, бірақ төрелік отырысы аяқталғаннан кейін бес жұмыс күнінен кешіктірілмей жүзеге асырылуы мүмкін.

6. Хаттамаға төрағалық етуші мен хатшы қол қояды. Барлық өзгерістер, түзетулер, толықтырулар хаттамада ескертілуге және олардың қолдарымен куәландырылуға тиіс.

37-бап. Хаттамаға ескертулер жасау

Төрелік талқылауға қатысушы адамдар немесе олардың өкілдері төрелік отырысының хаттамасымен оны әзірлеген және оған қол қойған күннен бастап бес жұмыс күні ішінде танысуға және бес жұмыс күні ішінде хаттамаға ондағы жол берілген дұрыс еместікті немесе жасалған әрекеттердің және олардың нәтижелерін тіркеудің (көрсетудің) толық еместігін көрсете отырып, жазбаша түрде ескертулер беруге құқылы.

38-бап. Хаттамаға жасалған ескертулерді қарау

1. Хаттамаға жасалған ескертулерді оған қол қойған төрағалық етуші (жеке-дара төреші) қарайды, ол ескертулермен келіскен жағдайда олардың дұрыстығын куәландырады.

2. Берілген ескертулермен төрағалық етуші (жеке-дара төреші) келіспеген жағдайда, олар істі қарауға қатысатын адамдарды хабарландыра отырып, төрелік отырысында қаралады. Істі қарауға қатысатын адамдардың келмеуі хаттамаға жасалған ескертулерді қарауға кедергі болып табылмайды. Ескертулерді қараудың нәтижесінде төрағалық етуші (жеке-дара төреші) олардың дұрыстығын куәландыру не оларды толығымен немесе ішінара қабылдамау туралы ұйғарым шығарады. Барлық ескертулер іске тігіледі.

3. Хаттамаға жасалған ескертулер оларды берген күннен бастап бес жұмыс күні ішінде қаралуға тиіс.

4. Төрағалық етуші (жеке-дара төреші) іс бойынша қандай да бір объективті себептер бойынша хаттамаға берілген ескертулерді қарай алмайтын жағдайда, олар іс материалдарына тігіледі.

39-бап. Соттың қамтамасыз ету шараларын ұсынудағы және дәлелдемелер алудағы жәрдемі

1. Тараптар төрелік талқылау кезінде осы Заңның 20-бабының 6-тармағында көзделген жағдайда талап қоюды қамтамасыз ету туралы өтінішпен сотқа жүгінуге құқылы. Соттың талап қоюды қамтамасыз ету туралы ұйғарым қабылдауы төрелік келісіммен үйлеспеушілік болып табылмайды.

2. Төрелікте қаралып жатқан талап қоюды қамтамасыз ету туралы өтінішті тарап сотқа төрелік талқылау жүзеге асырылатын орны немесе оған қатысты қамтамасыз ету шаралары қолданылуы мүмкін мүліктің тұрған жері бойынша береді.

3. Соттың төрелікте қаралатын талап қоюды қамтамасыз ету туралы өтінішті қарауы және оның талап қоюды қамтамасыз ету немесе оны қамтамасыз етуден бас тарту туралы ұйғарым шығаруы Қазақстан Республикасының азаматтық процестік заңнамасында белгіленген тәртіппен жүзеге асырылады.

4. Төрелікте қаралып жатқан талап қоюды қамтамасыз ету туралы ұйғарымды тараптардың бірінің өтініші бойынша осы ұйғарымды шығарған сот жоюы мүмкін. Төреліктің талап қою талаптарын қанағаттандырудан бас тарту туралы шешімі соттың қамтамасыз ету шараларын жою үшін негіз болып табылады.

5. Төрелік немесе төреліктің келісімімен тарап сотқа дәлелдемелер алуға жәрдемдесу туралы өтінішпен жүгіне алады. Сот осы өтінішті Қазақстан Республикасының процестік заңнамасына сәйкес қарайды.

40-бап. Қарсы талап қою және қарсы талаптарды есепке алу

1. Қарсы талаптың талапкердің талаптарымен өзара байланысы болған жағдайларда, сондай-ақ төреліктің қарсы талап қоюды төрелік келісімге сәйкес қарауы мүмкін болатын жағдайларда жауапкер талапкерге қарсы талап қоюға құқылы.

2. Егер тараптар қарсы талап қою үшін өзге мерзімге келіспесе, қарсы талап қою төрелік шешім қабылдағанға дейін төрелік талқылау барысында қойылуы мүмкін.

3. Қарсы талап қою осы Заңның 23-бабы 2-тармағының талаптарына сәйкес келуге т и і с .

4. Талапкер төрелік талқылау регламентінде немесе қағидаларында көзделген тәртіппен және мерзімдерде қарсы талап қоюға қарсылықтарын ұсынуға құқылы.

5. Егер тараптар өзге жөнінде уағдаласпаса, онда жауапкер Қазақстан Республикасының азаматтық заңнамасының талаптарын сақтай отырып, қарсы талап қоюды есепке алуды талап етуге құқылы.

4-тарау. Төрелікте дауды шешуге байланысты

шығыстар

41-бап. Төрелікте дауды шешуге байланысты шығыстар

1. Дауды төрелікте шешуге байланысты шығыстарға:

1) төрешілердің гонорары;

2) төрешілердің төрелікте талқылауға қатысуына байланысты шеккен шығыстары, оның ішінде дау қаралатын жерге жол жүру, онда тұру және тамақтану ақысының шығыстары;

3) сарапшыларға және аудармашыларға төленуге тиісті сомалар;

4) төрешілердің жазбаша және заттай айғақтарды олардың тұрған жерінде тексеріп қарауға және зерттеуге байланысты шеккен шығыстары;

5) куәлар шеккен шығыстар;

6) төрелік шешім өз пайдасына шығарылған тараптың өкілі көрсеткен қызметтерінің ақысын төлеуге жұмсалған шығыстары;

7) тұрақты жұмыс істейтін төреліктің оның қарау орнын қамтамасыз етуге байланысты шығыстарынан басқа, төрелік талқылауды ұйымдастыруға және материалдық қамтамасыз етуге жұмсалған шығыстары кіреді.

2. Тұрақты жұмыс істейтін төрелікте төрешілер гонорарының мөлшерін тұрақты жұмыс істейтін төреліктің регламентінде көзделген төрешілер гонорарларының шәкіліне сәйкес төреліктің құрамы айқындайды.

Тұрақты жұмыс істейтін төреліктің регламентінде төрешілер гонорарының белгіленген мөлшеріне нұсқау болмаған кезде төрелік төреші гонорарының мөлшерін дау бойынша талқылаудың әрбір нақты жағдайында, талап қоюдың бағасын, даудың күрделілігін, төрешілердің төрелік талқылауға жұмсаған уақытын және іске қатысты кез келген басқа да мән-жайларды ескере отырып, айқындауы мүмкін.

3. Төрелікте нақты дауды шешу үшін төрешілер гонорарының мөлшері тараптардың келісімі бойынша айқындалады, ал мұндай келісім болмаған кезде тұрақты жұмыс істейтін төрелік үшін көзделген тәртіппен нақты дауды шешуге арналған төрелік айқындайды.

42-бап. Төрелікте дауды шешуге байланысты шығыстарды бөлу

1. Тараптар арасында төрелікте дауды шешуге байланысты шығыстарды бөлуді төрелік тараптардың келісіміне сәйкес, ал мұндай келісім болмаған кезде қанағаттандырылған және қабылданбаған талаптарға барабар жүргізеді.

2. Егер келтірілген шығыстарды өтеу туралы талап төрелікте талқылау барысында мәлімделсе және оны төрелік қанағаттандырған болса, төреліктің шешімі өз пайдасына шешілген тараптың өкілі көрсеткен қызметтердің төлеміне жұмсалған шығыстар, сондай-ақ төрелік талқылауға байланысты өзге де шығыстар төреліктің шешімі бойынша екінші тарапқа жатқызылуы мүмкін.

3. Төрелікте дауды шешуге байланысты шығыстарды бөлу төреліктің шешімінде

немесе

ұйғарымында

көрсетіледі.

4. Талапкер талап қоюдан бас тартқан кезде оған келтірілген шығыстарды жауапкер өтемейді.

43-бап. Төрелікте дауларды шешуге байланысты шығыстарды
қ а м т а м а с ы з е т у

1. Төрешілер өздері төрелікте дауларды шешуге байланысты шеккен шығыстарының қамтамасыз етілуін тараптардан талап етуге құқылы. Төрешілер жекелеген талаптарға қатысты жекелеген қамтамасыз етуді айқындауға құқылы. Егер тараптардың бірі төрешілер белгіленген мерзімде талап етілетін қамтамасыз етудің өз бөлігін бермесе, басқа тарап толық қамтамасыз етуді енгізу мүмкін. Егер талап етілетін қамтамасыз етуді тараптар бермесе, төрешілер талқылауды толық немесе ішінара
т о қ т а т у ғ а қ ұ қ ы л ы .

Төрешілер төрелік талқылау процесінде берілген қамтамасыз етуді шығыстарды жабу мақсатында пайдалануға құқылы. Төрешілер түпкілікті шешімде өз өтемақы туралы мәселені шешкеннен кейін және осы бөліктегі шешім мәжбүрлі түрде орындауы мүмкін болғанда, егер тараптар шешімге сәйкес төлем міндеттерін орындамаса, төрешілер қамтамасыз ету есебінен төлемді алуға құқылы.

2. Тараптар бірлесіп қатыспаған төрешілерге өтемақы төлеу туралы келісім жарамсыз болып табылады. Толық қамтамасыз етуді берген тарап төрешілер атқарған жұмысына өтемақы алу мақсатында барлық қамтамасыз етуді пайдалану туралы
к е л і с у ғ е қ ұ қ ы л ы .

3. Төрешілер өтемақы төленуіне байланысты шешімді қабылдауға құқылы емес.

4. Тараптар немесе төреші сотта төрешілердің өтемақы туралы мәселе бойынша шешіміне шағым жасауға құқылы. Шағым жасау туралы талап-арызды тарап шешімді алған күнінен бастап үш ай ішінде, ал төреші оның жарияланған күнінен бастап үш ай ішінде беру мүмкін. Егер осы Заңның 49-бабына сәйкес төрелік шешіміне түзету, толықтыру немесе түсіндіру болса, тарап талап-арызды тарап шешімнің түпкілікті мәтінді алған күнінен бастап үш ай ішінде, ал төреші талап-арызды түпкілікті шешім жарияланған күнінен бастап үш ай ішінде беруге тиіс. Шешімде осы мәселе бойынша шешімге шағым жасауды ниеттенетін тарап нені істеу керектігі туралы нақты
н ұ с қ а у л а р қ а м т ы л у ғ а т и і с .

Төрешіге өтемақы азайтуға жатады деген сот шешімі оны азайту туралы өтінішхат бермеген тарапқа да қолданылады.

5-тарау. Төрелік шешімді шығару және талқылауды тоқтату. Төрелік шешімнің күшін жою

44-бап. Даудың мәніне қолданылатын нормалар

1. Төрелік дауды қарағанда тараптар қолданылады деп таңдаған құқық нормаларына сәйкес дауды шешеді. Қандай да бір мемлекеттің құқығына немесе құқық жүйесіне кез келген сілтеме жасау оның қайшылықты нормаларына емес, осы

мемлекеттің материалдық құқығына тікелей сілтеме ретінде түсіндірілуге тиіс.

Төрелік дауды қараған кезде оның тараптарының біреуі мемлекеттік органдар, мемлекеттік кәсіпорындар, сондай-ақ дауыс беретін акцияларының (жарғылық капиталындағы қатысу үлестерінің) елу және одан да көп пайызы тікелей немесе жанама түрде мемлекетке тиесілі заңды тұлғалар болып табылса, егер халықаралық шарттарда өзгеше белгіленбесе, ол Қазақстан Республикасының заңнамасын қолданады.

2. Тараптардың қолданылатын құқық туралы келісімі болмаған жағдайда, қолданылатын құқықты төрелік Қазақстан Республикасының заңнамасына сәйкес а й қ ы н д а й д ы .

3. Нақты құқық қатынастарын реттейтін нормалар болмаған кезде, төрелік осы мәмілеге қолданылатын іскерлік айналымның дағдыларына сәйкес шешім қабылдайды.

4. Даулы қатынастарды реттейтін құқық нормалары болмаған жағдайда, төрелік ұқсас құқық қатынастарын реттейтін құқық нормаларын қолданады, ал мұндай нормалар болмаған кезде, дауды заңдардың жалпы бастаулары мен мағынасын негізге алып шешеді.

45-бап. Төреліктің шешім қабылдауы

1. Төрелік істің мән-жайы зерттелгеннен кейін төрелік құрамына кіретін төрешілердің көпшілік даусымен шешім қабылдайды.

Шешім төреліктің отырысында жарияланады. Төрелік шешімнің тек қарарлық бөлігін жариялауға құқылы. Мұндай жағдайда, егер тараптар шешімді жіберуге арналған мерзімді келіспесе, шешімнің қарарлық бөлігі жарияланған күннен бастап күнтізбелік он күн ішінде тараптарға уәжді шешім жіберілуге тиіс.

Төрелік мүшелерінің көпшілігінің шешімімен келіспеген төреші өзінің айрықша пікірін мәлімдеуге құқылы, ол шешімге қоса тіркеледі. Тараптар төрешінің айрықша п і к і р і м е н т а н ы с у ғ а қ ұ қ ы л ы .

2. Төрелік, егер оны қажет деп таныса, шешім қабылдауды кейінге қалдыруға және тараптарды қосымша отырысқа шақыруға құқылы.

3. Төреліктің шешімі төрелік талқылау орнында қабылданған болып есептеледі және оған төреші (төрешілер) қол қойған күні күшіне енеді.

46-бап. Бітімгершілік келісім және дауды медиация т ә р т і б і м е н р е т т е у

1. Егер тараптар дауды төрелік талқылау барысында, оның ішінде, Қазақстан Республикасының медиация туралы заңнамасында көзделген жағдайларды қоспағанда, медиация тәртібімен реттесе, төрелік талқылауды тоқтатады және тараптардың өтініші бойынша бұл реттеуді келісілген шарттарда төрелік ұйғарым ретінде тіркейді.

2. Келісілген шарттардағы төрелік ұйғарым осы Заңның 45-бабының ережелеріне сәйкес шығарылуға тиіс. Мұндай төрелік ұйғарым даудың мәні бойынша шығарылған төрелік шешім сияқты да орындалуға тиіс.

47-бап. Төрелік шешімнің нысаны мен мазмұны

1. Төрелік шешім жазбаша нысанда жазылады және оған төрешілер (жеке-дара төреші), оның ішінде ерекше пікірі бар төреші қол қояды, оның жазбаша ұстанымы төрелік шешімнің ажырамас бөлігі болып табылады. Егер төрелік талқылау алқалы түрде жүзеге асырылса, онда шешімге төрелік алқасының құрамына кіретін төрешілердің барлығы қол қоюы мүмкін.

2. Төреліктің шешімінде:

- 1) шешім қабылданған күні;
- 2) осы Заңның 22-бабына сәйкес айқындалған төрелік талқылаудың орны;
- 3) төрелік құрамы және оны құру тәртібі;
- 4) дау тараптарының атауы, олардың өкілдерінің өкілеттіктері көрсетіле отырып, тегі, аты-жөні, лауазымдары;
- 5) төрелік құзыретінің негіздемесі;
- 6) талапкердің талаптары және жауапкердің қарсылықтары;
- 7) талқылауға қатысатын адамдар дауының, өтінішінің, түсініктемесінің мәні;
- 8) төрелік анықтаған істің мән-жайы, осы мән-жайлар туралы төреліктің тұжырымдары негізделген дәлелдемелер, төрелік шешім қабылдау кезінде басшылыққа алған Қазақстан Республикасының нормативтік құқықтық актілері көрсетілуге тиіс.

Шешімнің қарарлық бөлігінде әрбір мәлімделген талап-арыз талабын қанағаттандыру немесе қанағаттандырудан бас тарту туралы төреліктің тұжырымдары, төрелікте дауды шешуге байланысты шығыстардың сомасы, көрсетілген шығыстардың тараптар арасында бөлінуі және қажет болған жағдайда қабылданған шешімді орындаудың мерзімі мен тәртібі көрсетілуге тиіс.

3. Төрелік шешім қабылдағаннан кейін күнтізбелік он күн ішінде шешімнің бір данасы әрбір тарапқа тапсырылуға не жіберілуге тиіс.

48-бап. Төреліктің ұйғарымы

Төрелік дау мәнін қозғамайтын мәселелер бойынша ұйғарымдар шығарады, олар уәжді болуға тиіс.

49-бап. Төрелік талқылауды тоқтату

1. Төрелік талқылау осы баптың 2-тармағында көрсетілген негіздер бойынша төрелік талқылауды тоқтату туралы ұйғарым шығару арқылы тоқтатылады.

2. Төрелік, егер:

- 1) жауапкер даудың мәні бойынша шешілуіне өзінің заңды мүддесінің болуына байланысты төрелік талқылауды тоқтатуға қарсылығын мәлімдемесе ғана, талапкер өзінің талабынан бас тартқан және төрелік бас тартуды қабылдаған;
- 2) төрелік өзіне шешуге берілген дауды қарауға төреліктің құзыреті жоқ екендігі туралы ұйғарым шығарған;
- 3) сол тараптар арасындағы дау бойынша, сол нысанасы туралы және сол негіздер бойынша қабылданған соттың немесе төреліктің заңды күшіне енген шешімі болған;

- 4) тараптар төрелік талқылауды тоқтату туралы келісімге келген;
- 5) төрелік талқылау тарапы болып табылатын заңды тұлға таратылған;
- 6) төрелік талқылаудың тарапы болып табылатын жеке тұлға қаза тапқан (қайтыс болды деп жарияланған) не ол хабарсыз кеткен деп танылған жағдайларда төрелік талқылауды тоқтату туралы ұйғарым шығарады.

50-бап. Төрелік шешімді түзету және түсіндіру. Қосымша төрелік шешім

1. Егер тараптар өзге мерзімге келіспесе, төрелік шешімді алғаннан кейін күнтізбелік алпыс күн ішінде:

1) тараптардың кез келгені бұл туралы екінші тарапты хабардар ете отырып, төреліктен шешімдегі есептеулерде жол берілген кез келген қателерді, жаңылыс жазуларды немесе жаңсақ жазылымдарды не осындай сипаттағы өзге де қателерді түзетуді өтінуі мүмкін;

2) тараптардың кез келгені бұл туралы екінші тарапты хабардар ете отырып, төреліктен қабылданған шешімнің қандай да бір нақты тармағына немесе бөлігіне түсініктеме беруді өтінуі мүмкін.

Егер, төрелік өтінішті негізді деп санаса, оны алғаннан кейін күнтізбелік отыз күн ішінде тиісті түзетулер енгізуге немесе түсініктеме беруге тиіс. Төрелік шешімге шығарылған түсініктеме төрелік шешімнің ажырамас бөлігі болып табылады.

2. Төрелік шешім шығарылған күннен бастап есептегенде күнтізбелік алпыс күн ішінде төрелік өз бастамасы бойынша осы баптың 1-тармағының 1) тармақшасында аталған кез келген қатені түзете алады.

3. Егер, тараптар өзге жөнінде уағдаласпаса, онда тараптардың кез келгені бұл туралы екінші тарапты хабардар ете отырып, төреліктің шешімін алғаннан кейін төрелік талқылау барысында мәлімделген, алайда шешімде көрініс таппаған талаптарға қатысты қосымша шешім шығаруды күнтізбелік алпыс күн ішінде төреліктен өтінуі мүмкін. Егер төрелік өтінішті негізді деп санаса, оны алғаннан кейін күнтізбелік алпыс күн ішінде қосымша төрелік шешім шығаруы тиіс.

4. Төрелік қажет болған жағдайда мерзімді ұзарта алады, бірақ бұл мерзім күнтізбелік алпыс күннен аспауға тиіс, осы мерзім ішінде осы баптың 1 немесе 3-тармақтарына сәйкес қателердің түзетілуі, түсініктеме берілуі немесе қосымша төрелік шешім шығарылуы қажет.

51-бап. Жаңадан ашылған мән-жайлар бойынша төрелік шешімді қайта қарау

1. Төреліктің шешімі төрелік келісім тараптарының бірінің немесе құқықтары жаңадан ашылған мән-жайлар бойынша қозғалған өзге де тұлғаның арызы бойынша қайта қаралуы мүмкін. Жаңадан ашылған мән-жайлар бойынша төреліктің шешімін қайта қарау негіздемелері:

1) іс үшін елеулі, арыз берушіге белгілі болмаған және белгілі болуы мүмкін емес

м ә н - ж а й л а р ;

2) заңсыз не негізсіз шешімнің қабылдануына әкеп соққан, күшіне енген сот үкімімен белгіленген, куәнің көрінеу жалған жауаптары, сарапшының көрінеу жалған қорытындысы, көрінеу бұрыс аударма, құжаттардың не заттай дәлелдемелердің ж а л ғ а н д ы ғ ы ;

3) күшіне енген сот үкімімен белгіленген тараптардың, іске қатысушы басқа адамдардың не олардың өкілдерінің қылмыстық іс-әрекеттері немесе төреліктің осы істі қарау кезінде жасаған қылмыстық әрекеттері;

4) төрелік немесе алқа құрамы төрелік шешім шығарған кезде қолданған заңды немесе өзге де нормативтік құқықтық актіні Қазақстан Республикасы Конституциялық Кеңесінің конституциялық емес деп тануы болып табылады.

2. Жаңадан ашылған мән-жайлар бойынша төреліктің шешімін қайта қарау туралы арыз осы Заңда айқындалған тәртіппен қайта қарау үшін негіз болған мән-жайлар белгіленген күннен бастап үш ай ішінде беріледі және шешім шығарған төрелікте қ а р а л а д ы .

Жаңадан ашылған мән-жайлар бойынша істерді төрелік бір айға дейінгі мерзімде қ а р а й д ы ж ә н е ш е ш е д і .

Төреліктің, оның ішінде бұрынғы құрамда шешім шығарған тұрақты әрекет ететін төреліктің отырысын өткізу мүмкін болмаған кезде, осы Заңда белгіленген тәртіппен құрылған төреліктің жаңа құрамы жаңадан ашылған мән-жайлар бойынша шешімді қайта қарау туралы арызды қарайды.

52-бап. Төрелік шешімнің күшін жою негіздері

1. Сот төрелік шешімнің күшін жою үшін күшін жою туралы өтінішхатты м ә л і м д е г е н т а р а п :

1) төрелік шешімнің төрелік келісімде көзделмеген немесе оның шарттарына тура келмейтін мәселе бойынша шешімді қамтымайтындығы, қолданылатын құқыққа сәйкес келмейтіндігі не төрелік келісімнің шегінен шығатын мәселелер жөніндегі қаулыларды қамтитындығы, сондай-ақ даудың төреліктің ведомстволық қарауына жатпауы салдары туралы дәлелдемелерді ұсынуға тиіс.

Егер, төрелік келісімде қамтылған мәселелер жөніндегі төреліктің шешімдері мұндай келісімде қамтылмайтын мәселелер жөніндегі шешімдерден бөлінуі мүмкін болса, онда төрелік келісімде қамтылмайтын мәселелер жөніндегі шешімдерді қамтитын төрелік шешімі бөлігінің ғана күші жойылуы мүмкін;

2) сот төрелік келісім тараптарының бірін әрекетке қабілетсіз деп танығандығы немесе тараптар оны бағындырған заң бойынша, ал мұндай нұсқау болмаған кезде Қазақстан Республикасының заңнамасы бойынша төрелік келісім жарамсыздығы туралы дәлелдемелерді ұсынуға тиіс;

3) төрешінің тағайындалуы туралы немесе төрелік талқылау туралы оның тиісті түрде хабардар болмағандығы немесе сот дәлелді деп таныған басқа да себептер

бойынша өзінің түсіндірулерін ұсына алмағандығы;

4) төрешілер алқасы құрамы немесе талқылаудың төрелік рәсімі тараптардың келісіміне сәйкес келмегендігі;

5) сол тараптар арасындағы дау бойынша, сол нысана туралы және сол негіздер бойынша шығарылған соттың немесе төреліктің заңды күшіне енген шешімі не талап-арыз берушінің талап-арыздан бас тартуына байланысты іс бойынша іс жүргізуді тоқтату туралы соттың немесе төреліктің ұйғарымы болған;

6) төрелік шешім осы Заңның 48-бабында көзделген жазбаша нысан және қолтаңба туралы талаптарға жауап бермейтіндігі туралы дәлелдемелерді ұсынуға тиіс.

2 . М ы н а л а р :

1) төрелік шешім Қазақстан Республикасының жариялы тәртібіне қайшы келетіндігі ;

2) төрелік шешім шығарылған дау Қазақстан Республикасының заңнамасы бойынша төрелік талқылау нысанасы болып табылмайтыны айқындалған жағдайда сот төрелік шешімнің күшін жояды.

53-бап. Төрелік шешімнің күшін жою туралы өтінішхат

1. Төрелік шешімнің күшін жою туралы өтінішхат тараптары жеке тұлға болып табылатын төрелік талқылау жөніндегі жергілікті сотқа немесе тараптары заңды тұлға құрмай кәсіпкерлік қызметті жүзеге асыратын азаматтар мен заңды тұлғалар болып табылатын мамандандырылған ауданаралық экономикалық төрелік талқылау жөніндегі с о т қ а б е р і л е д і .

2. Төрелік шешімнің күшін жою туралы өтінішхат осы өтінішхатты мәлімдеген тараптың төрелік шешімді алған күнінен бастап үш ай өткен соң, ал өтініш осы Заңның 51-бабына сәйкес берілген жағдайда, төрелік осы өтініш бойынша шешім шығарған күннен бастап мәлімделуі мүмкін емес.

3. Сот тараптардың бірінің өтініші бойынша төрелік талқылауды жаңарту үшін не төрелік шешімнің күшін жоюдың негізін жоюға мүмкіндік беретін өзге де шараларды қолдану үшін төрелік шешімнің күшін жою туралы өтінішхат бойынша іс жүргізуді белгілі бір мерзімге тоқтата тұруға құқылы.

Егер төрешілер жаңа шешім шығарса, тарап сот белгілеген мерзім ішінде талап-арыз ұсынбай шешімнің жаңартылған төрелік талқылауға немесе бастапқы шешімдегі өзгерістерге қатысты бөлігінде шешімнің күшін жою туралы өтініш беруге қ ұ қ ы л ы .

4. Сот төрелік шешімнің күшін жою туралы мәселе бойынша ұйғарым шығарады. Бұл ұйғарымға Қазақстан Республикасының азаматтық процестік заңнамасына сәйкес шағым жасалуы немесе наразылық білдірілуі мүмкін.

6-тарау. Төрелік шешімдерді тану және орындауды іске асыру

54-бап. Қазақстан Республикасында төрелік шешімді тану және орындауды іске асыру

1. Төрелік шешім міндетті деп танылады және сотқа жазбаша арыз берілген кезде Қазақстан Республикасының азаматтық процестік заңнамасына сәйкес орындалады.

2. Егер төрелік шешімде мерзім белгіленбесе, онда ол дереу орындалуға жатады.

55-бап. Төрелік шешімді мәжбүрлеп орындату

1. Егер төрелік шешім белгіленген мерзімде ерікті түрде орындалмаса, онда ол мәжбүрлеп орындатуға жатады.

2. Төрелік шешімді мәжбүрлеп орындату төрелік шешімді мәжбүрлеп орындатуға сот берген атқару парағы негізінде төрелік шешімді орындау кезінде қолданылатын атқарушылық іс жүргізу қағидалары бойынша жүзеге асырылады.

3. Төрелік шешімді мәжбүрлеп орындату туралы арыз тараптары жеке тұлға болып табылатын төрелік талқылау жөніндегі жергілікті сотқа немесе тараптары заңды тұлға құрмай кәсіпкерлік қызметті жүзеге асыратын азаматтар мен заңды тұлғалар болып табылатын мамандандырылған ауданаралық экономикалық төрелік талқылау жөніндегі сотқа беріледі.

56-бап. Төрелік шешімді мәжбүрлеп орындатумен байланысты шығыстарды өндіріп алу

Төрелік шешімді мәжбүрлеп орындатуға байланысты қосымша шығыстар шешімді ерікті түрде орындамаған тарапқа жүктеледі.

57-бап. Төрелік шешімді танудан немесе орындаудан бас тарту үшін негіздер

1. Сот мына негіздер бойынша:

1) егер осы тарап сотқа:

сот төрелік келісім тараптарының бірін әрекетке қабілетсіз не әрекет қабілеті шектеулі деп тануының;

төрелік келісімнің оны тараптар бағындырған заң бойынша, ал мұндай нұсқау болмағанда Қазақстан Республикасының заңнамасы бойынша жарамсыздығының; шешім өзіне қарсы шығарылған тараптың төрешінің тағайындалуы туралы немесе төрелік талқылау туралы тиісті түрде хабардар етілмегендігінің немесе сот дәлелді деп таныған басқа да себептер бойынша өзінің түсініктемелерін ұсына алмағандығының;

сол тараптар арасындағы дау бойынша, сол нысана туралы және сол негіздер бойынша шығарылған соттың немесе төреліктің заңды күшіне енген шешімі не талап-арыз берушінің талап-арыздан бас тартуына байланысты іс бойынша іс жүргізуді тоқтату туралы соттың немесе төреліктің ұйғарымы болған;

сот үкімімен белгіленген қылмыстың жасалуы нәтижесінде төреліктің шешім шығаруы мүмкін болған;

төрелік шешімінің төрелік келісімде көзделмеген немесе оның шарттарына тура келмейтін дау бойынша шығарылғандығының не төрелік келісімнің шегінен шығатын

мәселелер жөніндегі қаулылардан тұратындығының, сондай-ақ даудың төреліктің ведомстволық қарауына жатпауы салдарының дәлелдемелерін ұсынған жағдайларда ғана төрелік шешімнің қай елде шығарылғанына қарамастан, оны танудан немесе орындаудан бас тартады.

Егер, төрелік келісімде қамтылған мәселелер жөніндегі төреліктің шешімдері мұндай келісімде қамтылмайтын мәселелер жөніндегі шешімдерден бөлінуі мүмкін болса, онда төрелік келісімде қамтылмайтын мәселелер жөніндегі шешімдерден тұратын төрелік шешімнің бөлігі ғана күшін жоюы мүмкін; төреліктің құрамы немесе талқылаудың төрелік рәсімі тараптардың келісіміне сәйкес келмегендігінің немесе ол болмағанда, төрелік орналасқан елдің заңына сәйкес келмегендігінің;

шешім тараптар үшін әлі де міндетті емес болғандығының немесе күші жойылғандығының немесе оның орындалуын өз заңына сәйкес шешім шығарған елдің соты тоқтатып қойғандығының;

2) егер соттың осы төрелік шешімді тану немесе орындау Қазақстан Республикасының жариялылық тәртібіне қайшы келетіндігін немесе төрелік шешім шығарылған дау Қазақстан Республикасының заңнамасы бойынша төрелік талқылаудың нысанасы болып табылмайтындығын белгілеуінің дәлелдемелерін ұсынған жағдайларда ғана төрелік шешімнің қай елде шығарылғанына қарамастан, оны танудан немесе орындаудан бас тартады.

2. Сот төрелік шешімді тану немесе орындау туралы мәселе бойынша ұйғарым шығарады. Бұл ұйғарымға Қазақстан Республикасының азаматтық процестік заңнамасына сәйкес шағым жасалуы немесе наразылық білдірілуі мүмкін.

7-тарау. Қорытынды және өтпелі ережелер

58-бап. Қазақстан Республикасының төрелік туралы заңнамасын бұзғаны үшін жауаптылық

1. Қазақстан Республикасының төрелік туралы заңнамасын бұзу Қазақстан Республикасының заңнамалық актілерінде белгіленген жауаптылыққа әкеп соғады.

59 - б а п . Ө т п е л і е р е ж е л е р

1. Осы Заң қолданысқа енгізілгенге дейін құрылған халықаралық төреліктер мен аралық соттар осы Заң қолданысқа енгізілген күннен бастап екі жыл ішінде өздерінің ережелеріне, жарғыларына немесе регламенттеріне тиісті өзгерістер енгізуге міндетті.

2. Осы Заңның 19-бабында көрсетілген Қазақстанның төрелік палатасын құру үшін алғашқы құрылтай жиналысын өткізуге байланысты ұйымдастырушылық мәселелер Қазақстан Республикасының Әділет министрлігіне жүктеледі.

60-бап. Осы Заңды қолданысқа енгізу тәртібі

1. Осы Заң 2016 жылғы 1 қаңтардан бастап қолданысқа енгізіледі.

2. «Халықаралық төрелік туралы» 2004 жылғы 28 желтоқсандағы № 23 Қазақстан Республикасының Заңының (Қазақстан Республикасы Парламентінің Жаршысы, 2004

ж., № 24, 152-құжат; 2010 ж., № 3-4, 12-құжат; 2013 ж., № 15, 76-құжат; "Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне мемлекеттік басқару мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы" 2014 жылғы 2 шілдедегі № 225-V Қазақстан Республикасының Заңы); «Аралық соттар туралы» 2004 жылғы 28 желтоқсандағы № 22 Қазақстан Республикасының Заңының (Қазақстан Республикасы Парламентінің Жаршысы, 2004 ж., № 24, 151-құжат; 2009 ж., № 9-10, 47-құжат; 2010 ж., № 3-4, 12-құжат; 2012 ж., № 6, 43-құжат; № 14, 93-құжат; 2013 ж., № 15, 76-құжат; "Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне қылмыстық-процестік заңнаманы жетілдіру мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы" 2014 жылғы 4 шілдедегі № 233-V Қазақстан Республикасының Заңы) күші жойылды деп танылсын.

Қ а з а қ с т а н Р е с п у б л и к а с ы н ы ң

Президенті

© 2012. Қазақстан Республикасы Әділет министрлігінің «Қазақстан Республикасының Заңнама және құқықтық ақпарат институты» ШЖҚ РМК